

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Боднарюк В. А.

доцент кафедри економіки

Львівського торговельно-економічного університету

м. Львів, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-273-2-6>

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах ринкової економіки основним джерелом отримання прибутку для торговельних підприємств є постачання та продаж товарів і послуг відповідним групам споживачів на конкретному сегменті ринку. Однак, військове вторгнення на територію України спричинило часткову або повну зупинку значної кількості торговельних підприємств, розрив економічних зв'язків між ними, значне падіння платоспроможного попиту на більшості сегментів ринку, а, відтак – різке зниження рівня прибутковості діяльності сфери торгівлі. Асоціація ритейлерів України (РАУ) та Українська рада торгових центрів (УРТЦ) підрахували, що загальна сума збитків, завданих торговельним мережам російським вторгненням, сягнула 50,7 млрд грн, а скорочення товарообігу за перші місяці війни становило 75% від довоєнного рівня [1].

При цьому, в період воєнних дій підприємства сфери торгівлі мотивовані не тільки питаннями збереження мінімального рівня прибутковості, а й наданням робочих місць та допомогою Збройним силам України.

Таким чином, в умовах кризи, спричиненої військовими діями на території України, одним з найголовніших завдань господарської діяльності підприємств торгівлі є збереження мінімального рівня прибутковості господарської діяльності. При цьому, будь які дії щодо вирішення ситуації зі зниженням рівня прибутковості підприємства – оперативні, тактичні, стратегічні – потребують глибокого попереднього, поточного та стратегічного аналізу причин виникнення збоїв чи кризової ситуації, а також певних можливостей, зокрема, й фінансових для їх упровадження.

На сьогодні основними шляхами збереження мінімального рівня прибутковості підприємств торгівлі вважаємо наступні:

- 1) мінімізація витрат підприємства;
- 2) пошук нових цільових груп споживачів;
- 3) введення до асортименту нових груп товарів.

Одним із перших способів збереження прибутковості в торгівлі в період будь яких кризових явищ є скорочення суми операційних витрат підприємства. Однак, в умовах воєнного стану цей шлях має обмежене застосування з декількох причин. Це пов'язано з тим, що, серед економічних елементів операційних витрат (матеріальні витрати, оплата праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація та інші операційні витрати) скороченню теоретично можуть підлягати лише матеріальні витрати в частині придбання допоміжних матеріалів (канцтовари, паливо і т.д.) та, частково, інші операційні витрати, оскільки скорочення витрат на оплату праці (й відрахування на соціальні заходи) може спричинити відтік робочої сили та нестачу кадрів.

Розглядаючи питання пошуку нової цільової групи споживачів, слід мати на увазі, що за період від початку воєнних дій постійні місця роботи й проживання покинули, за офіційною інформацією, близько 11,1 мільйона осіб, з яких 6,9 млн. – внутрішньо переміщені особи, а 4,2 млн. – тимчасово знаходяться за межами України [3]. Таким чином, пошук нової цільової аудиторії для торговельного підприємства прямо пов'язаний з провадженням діяльності на нових територіях або за межами України.

Наступним шляхом збереження прибутковості є врахування загальних сучасних тенденцій розвитку торгівлі та введення до асортименту нових товарних груп та позицій.

Так, ще в січні 2021 року експерти EuroCommerce та McKinsey провели опитування у сфері роздрібної торгівлі харчовими продуктами по всій Європі. Респондентами стали 48 CEO найбільших торгових компаній та понад 10 тис. споживачів. Дослідження The State of Grocery Retail 2021: Europe виявило низку тенденцій, що формуватимуть ринок роздрібної торгівлі продуктами харчування до 2025 року.

Ці тенденції визначаються трьома ключовими чинниками:

1. Дедалі **більша роль онлайну**: мережеві магазини та власні служби доставки стають основним каналом продажів.
2. Важливим критерієм стає **співвідношення цінності та ціни продукту**: покупці зазвичай шукають якісну заміну дорогим брендам.
3. Змінюється **спосіб життя споживача**: акцент на здоров'ї та екологічні продукти, а також якісні напівфабрикати.

Аналізуючи торговельну сферу України в сучасних умовах, можна зробити висновок про те, що в умовах військового стану перші два чинники є притаманними і для нашої держави. Так, сегмент доставки товарів (особливо, продовольчих) набув значного розвитку після початку пандемії COVID-19 й продовжує інтенсивно розвиватися після початку військових дій. При цьому, другий чинник – пошук якісних заміन дорогим брендам – в період війни зумовлений, перш за все, зниженням рівня купівельної спроможності більшої частини населення, зокрема й через різке збільшення рівня інфляції.

Додатково слід відмітити, що в умовах війни важливого значення для підприємства набуває його здатність вчасно реагувати на виникнення попиту на товари, що забезпечують життєдіяльність суспільства в екстремальних умовах. До них, зокрема, належать ліки, засоби автономного водопостачання та електроживлення, портативні джерела енергії тощо. Оперативне придбання таких груп товарів у іноземних постачальників та

доставлення їх до споживачів на території України надає торговельному підприємству можливість отримання додаткових обсягів прибутку та збереження мінімально необхідного рівня рентабельності операційної діяльності.

Підсумовуючи викладене, слід відмітити, що збереження прибутковості підприємств торгівлі в сучасних умовах прямо залежить від урахування кожним підприємством реальних умов ведення господарської діяльності.

Література:

1. Стратегічне планування, або як обрати вектор для зростання бізнесу під час кризи. URL: <https://hub.kyivstar.ua/news/strategichne-planuvannya-abo-yak-obraty-vektor-dlya-zrostannya-biznesu-pid-chas-kryzy>.
2. Ціна змін. трансформація роздрібної торгівлі під час війни. URL: <https://hub.kyivstar.ua/news/czina-zmin-transformacziya-rozdribnoyi-torgivli-pid-chas-vijny>.
3. Фінанси та економіка. URL: <https://finbalance.com.ua/news/42-mln-ukrantsiv-otrimali-status-timchasovoho-zakhistu-v-kranakh-vropi>.
4. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3585076-kilkist-pereselenciv-v-ukraini-pisla-pocatku-povnomasstabnogo-vtorgnenna-zbilsilasa-vtrici.html>.